

2. Η Η μουσική δημιουργία στην Ελλάδα του 20ου αιώνα

2.1 Η Επανησιακή Σχολή

Τα πρώτα γνωστά δείγματα μουσικής της νεοελληνικής ιστορίας από επώνυμους συνθέτες προέρχονται από τα Επάνησα και ανήκουν στη λεγόμενη *Επανησιακή Σχολή*. Η μουσική τους είναι επηρεασμένη από την ιταλική μουσική του 19ου αι. και αποτελείται κυρίως από όπερες και τραγούδια. Το πρώτο γνωστό έργο Έλληνα συνθέτη ήταν το "*Gliamanti confusi*" του Στέφανου Πογιάγου και παρουσιάστηκε στο θέατρο San Giacomo της Κέρκυρας το 1791. Δυστυχώς όμως, το έργο έχει χαθεί.

Σημαντικοί εκπρόσωποι της Επανησιακής Σχολής ήταν ο **Νικόλαος Χαλικιόπουλος-Μάντζαρος** (συνθέτης του «Ελληνικού Εθνικού Ύμνου») και ο **Σπυρίδων Σαμάρας** (συνθέτης του «Ολυμπιακού Ύμνου»).

2.1.1 Ο Νικόλαος Χαλικιόπουλος-Μάντζαρος και ο Ελληνικός Εθνικός Ύμνος

Ο Νικόλαος Χαλικιόπουλος-Μάντζαρος (1795-1872) σπούδασε μουσική στην Κέρκυρα και στη Νάπολι. Ήταν φίλος με τον Διονύσιο Σολωμό και μελοποίησε διάφορα ποιήματά του. Δίδαξε για πολλά χρόνια μουσική και ανάμεσα στους μαθητές του είχε πολλούς από τους μεταγενέστερους μεγάλους συνθέτες. Το 1840 ιδρύθηκε η «Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας», το πρώτο ωδείο στην Ελλάδα, στην οποία ο συνθέτης ανακηρύχθηκε ισόβια επίτιμος πρόεδρος. Έχει συνθέσει συμφωνίες, όπερες, εμβατήρια, τραγούδια και διάφορα θρησκευτικά έργα.

Ο **Ύμνος εις την Ελευθερίαν** είναι ποίημα που έγραψε ο Διονύσιος Σολωμός το 1823, τμήμα του οποίου αποτελεί τον εθνικό ύμνο της Ελλάδας από το 1865 και της Κύπρου από το 1966. Είναι ο μεγαλύτερος εθνικός ύμνος στον κόσμο σε μέγεθος, αποτελούμενος από 158 στροφές ή 632 στίχους. Το 1828 μελοποιήθηκε από τον Νικόλαο Χαλικιόπουλο-Μάντζαρο πάνω σε λαϊκά μοτίβα για τετράφωνη ανδρική χορωδία. Από τότε ακουγόταν τακτικά σε εθνικές γιορτές, αλλά και στα σπίτια των Κερκυραίων αστών και αναγνωρίστηκε στη συνείδηση των Ιονίων ως άτυπος ύμνος της Επανάστασης. Ακολούθησαν και άλλες μελοποιήσεις από τον Μάντζαρο (2η το 1837 και 3η το 1839-'40), ο οποίος υπέβαλε το έργο του στον βασιλιά Όθωνα (4η «αντιστικτική» μελοποίηση, Δεκέμβριος 1844), αλλά δεν έγινε αποδεκτό ως εθνικός ύμνος από αυτόν. Ο Μάντζαρος το 1861 επανεξέτασε για 5η φορά το έργο, αυτή τη φορά σε ρυθμό εμβατηρίου κατά παραγγελία του Υπουργού Στρατιωτικών. Όταν ο Βασιλιάς Γεώργιος Α΄ επισκέφθηκε την Κέρκυρα το 1865 μετά την ενσωμάτωση των Επανησίων με την Ελλάδα, άκουσε την εκδοχή για ορχήστρα πνευστών της αρχής της πρώτης μελοποίησης που έπαιζε η μπάντα της Φιλαρμονικής Εταιρείας Κερκύρας και του έκανε εντύπωση. Ακολούθησε Βασιλικό Διάταγμα του Υπουργείου Ναυτικών που το χαρακτήρισε «επίσημον εθνικόν άσμα» και από τότε

θεωρείται ως ο Εθνικός Ύμνος της Ελλάδος, η μεταγραφή του οποίου για μπάντα ανακρούεται από τις στρατιωτικές μπάντες ως σήμερα.

2.1.2 Ο Σπυρίδων Σαμάρας και ο Ολυμπιακός Ύμνος

Ο Σπυρίδων Σαμάρας (1861-1917) διακρίθηκε στο χώρο της όπερας. Πρώτος του δάσκαλος στη μουσική υπήρξε ο επίσης Κερκυραίος μουσουργός Σπυρίδων Ξύνδας, ενώ συνέχισε τις σπουδές του στην Αθήνα και στο Παρίσι. Γύρω στο 1885 μετακόμισε στην Ιταλία, όπου και ξεκίνησε συστηματικά τη συνθετική του καριέρα. Αποκορύφωμα της συνθετικής του καριέρας ήταν το ανέβασμα της τρίπρακτης όπερας "*Rhea*" (Ρέα) τον Απρίλιο του 1908 στο θέατρο Verdi της Φλωρεντίας. Κατατάχθηκε από τους κριτικούς στη σχολή του βερισμού², της οποίας θεωρείται από τους πρωτεργάτες, πλάι στους Leoncavallo, Mascagni και Puccini.

Το 1895 ανατέθηκε από την Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή στον Σαμάρα η σύνθεση ενός Ολυμπιακού Ύμνου με την ευκαιρία της πραγματοποίησης στην Αθήνα των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων (Απρίλιος 1896). Μετά την ανάθεση στον Σαμάρα η επιτροπή επέλεξε να μελοποιηθεί το ομότιτλο ποίημα του Κωστή Παλαμά. Ο ύμνος αυτός καθιερώθηκε ως επίσημος Ολυμπιακός Ύμνος μόλις το 1958 στο Τόκυο, δηλαδή εξήντα δύο χρόνια μετά την παγκόσμια «πρώτη» του και σαράντα ένα χρόνια μετά τον θάνατο του συνθέτη του.

---

² Ο βερισμός στην όπερα εστιάζει στην ρεαλιστική παρουσίαση της καθημερινότητας και στα πάθη των απλών ανθρώπων, έχοντας ως στόχο ένα ευρύτερο κοινό.